

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή
Hellenic Parliamentary Budget Office

ΕΚΘΕΣΗ Α ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2020

ΑΘΗΝΑ, Μάιος 2020

www.pbo.gr

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή αφορά το πρώτο τρίμηνο του 2020.

Για τη σύνταξη της έκθεσης χρησιμοποιήθηκαν επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία στα οποία μπορεί να μεταβεί κανείς μέσω των ηλεκτρονικών συνδέσμων στις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου, αλλά και μη δημοσιευμένα στοιχεία που παρασχέθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Ευχαριστούμε το Υπουργείο Οικονομικών (ιδιαίτερα το ΓΛΚ και τον ΟΔΔΗΧ), την Τράπεζα της Ελλάδος, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (ιδιαίτερα τη Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών) και την ΑΑΔΕ για την παροχή πρόσθετων στοιχείων και διευκρινίσεων. Ενδεχόμενα λάθη και παραλείψεις είναι αποκλειστική ευθύνη του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή.

Η Επιστημονική Επιτροπή:

Άγγελος Κανάς

Παναγιώτης Κωνσταντίνου

Ναπολέων Μαραβέγιας

Αθανάσιος Ταγκαλάκης

Ο Συντονιστής:

Φραγκίσκος Κουτεντάκης

[κενή σελίδα]

Περιεχόμενα

Σύνοψη	5
Summary	7
1. Μακροοικονομικές εξελίξεις	9
1.1. Διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον	9
1.2. Εγχώριο περιβάλλον.....	12
Προβλέψεις για την Ελληνική Οικονομία	12
ΑΕΠ και συνιστώσες	13
Ρευστότητα.....	15
Πληθωρισμός	15
Εξωτερικός τομέας	16
Ανεργία.....	17
Απασχόληση	18
Ροές μισθωτής εργασίας.....	18
Αμοιβές.....	18
Διαθέσιμο εισόδημα	19
2. Δημοσιονομικές εξελίξεις	21
2.1. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα Ελλάδας 2019	21
2.2. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα χωρών Ευρωζώνης 2019	21
2.3. Δημοσιονομικά στοιχεία Ιανουαρίου - Μαρτίου 2020.....	23
Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις.....	25
2.4. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου	26
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου.....	26
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων	27
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων	30
2.5. Δημόσιο χρέος.....	32
Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων.....	32
Η έκδοση του επταετούς ομολόγου.....	33
Η έκδοση των εντόκων γραμματίων 13 εβδομάδων	33
Η έκδοση των εντόκων γραμματίων 26 εβδομάδων	33
3. Διαρθρωτικές εξελίξεις.....	35
3.1. Κοινωνική ασφάλιση.....	35
3.2. Τράπεζες.....	36
3.3. Αποκρατικοποιήσεις	37

Ευρετήριο πινάκων

Πίνακας 1 Προβλέψεις βασικών μεγεθών για το 2020 (δημοσιονομική επέκταση 10 δις) ...	12
Πίνακας 2 ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%).....	13
Πίνακας 3 Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα ΓΚ 2019, ΔΥΕ Απρίλιος 2020.....	21
Πίνακας 4 Πρωτογενές ισοζύγιο, ισοζύγιο και ακαθάριστο χρέος Γενικής Κυβέρνησης χωρών Ευρωζώνης, κατά ESA, ΔΥΕ, % του ΑΕΠ, 2019	22
Πίνακας 5 Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης Ιανουαρίου – Μαρτίου, σε εκατ. ευρώ	24
Πίνακας 6 Κατανομή πλήθους οφειλετών με χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση	30
Πίνακας 7 Κατανομή ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη Φορολογική Διοίκηση, σε εκατ. ευρώ	30
Πίνακας 8 Κατανομή πλήθους μητρώων οφειλετών με χρέη προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης.....	31
Πίνακας 9 Κατανομή κύριων οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ	32
Πίνακας 10 Εκτέλεση προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης, Ιανουάριος – Μάρτιος 2020, σε εκατ. ευρώ	35

Ευρετήριο διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1 Δείκτης αβεβαιότητας διεθνούς οικονομικής πολιτικής (GEPU)	10
Διάγραμμα 2 Πληθωρισμός εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού	15
Διάγραμμα 3 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου, σε εκατ. ευρώ	16
Διάγραμμα 4 Ποσοστό ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη.....	17
Διάγραμμα 5 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ.....	26
Διάγραμμα 6 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων, σε εκατ. ευρώ	28
Διάγραμμα 7 Εισπράξεις-διαγραφές και νέα ληξιπρόθεσμα, σε εκατ. ευρώ	29
Διάγραμμα 8 Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων	32
Διάγραμμα 9 Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε δις ευρώ	37

Σύνοψη

Το πρώτο τρίμηνο του 2020 καταγράφηκαν οι πρώτες επιπτώσεις της πανδημίας του COVID-19 στην παγκόσμια και στην ελληνική οικονομία. Τα διαθέσιμα μακροοικονομικά και δημοσιονομικά στοιχεία της χώρας μας δεν έχουν αποτυπώσει ακόμα το σύνολο των επιπτώσεων της πανδημίας. Ωστόσο, οι μεγαλύτερες επιπτώσεις αναμένεται να εκδηλωθούν πλήρως στη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου. Τα μέχρι στιγμής δεδομένα δείχνουν μείωση του πληθωρισμού και διεύρυνση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Στην αγορά εργασίας δεν έχουν δημοσιευτεί στοιχεία απασχόλησης και ανεργίας μετά τον Φεβρουάριο, ωστόσο οι ροές μισθωτής απασχόλησης του συστήματος Εργάνη για τον Μάρτιο και Απρίλιο καταγράφουν μια δραματική μείωση των προσλήψεων που αναμένεται να αποτυπωθεί στο ποσοστό ανεργίας των επόμενων μηνών. Σημαντική επιδείνωση καταγράφουν και οι βραχυχρόνιοι δείκτες, ιδιαίτερα εκείνοι των προσδοκιών όπως ο δείκτης οικονομικού κλίματος και ο PMI.

Τα δημοσιονομικά στοιχεία του πρώτου τριμήνου δείχνουν υστέρηση 1,3 δις ευρώ σε σχέση με τα περσινά επίπεδα και αναμένεται να διευρυνθεί στους επόμενους μήνες. Στα θετικά στοιχεία περιλαμβάνεται το γεγονός ότι επιτεύχθηκε η άρση του περιορισμού για πρωτογενές πλεόνασμα 3,5%, το να μη συμπεριληφθούν όλες οι δημοσιονομικές δαπάνες στον ορισμό του πρωτογενούς πλεονάσματος και η επιτυχημένη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου, με την έκδοση επταετούς ομολόγου και τις εκδόσεις εντόκων γραμματίων με σχετικά χαμηλές αποδόσεις. Τα ανωτέρω δείχνουν τη σχετική διατήρηση της αξιοπιστίας της ελληνικής οικονομίας από τους διεθνείς επενδυτές και ότι το ελληνικό δημόσιο διατηρεί ακέραια την πρόσβαση στον εξωτερικό δανεισμό, υποβοηθούμενο από τη συμμετοχή των ελληνικών κρατικών ομολόγων στο νέο έκτακτο πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας της ΕΚΤ.

Η πανδημία του COVID-19 φαίνεται να μπαίνει σε φάση ύφεσης και οι περισσότερες χώρες του κόσμου ακολουθούν πολιτικές σταδιακού ανοίγματος των οικονομικών δραστηριοτήτων και άρσης των περιοριστικών μέτρων. Παράλληλα, ολοκληρώνεται η πρώτη φάση των οικονομικών παρεμβάσεων «έκτακτης ανάγκης» που κάλυψαν προσωρινά τις εισοδηματικές απώλειες εργαζομένων και επιχειρήσεων και ανέστειλαν την πληρωμή φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων. Ωστόσο, η επερχόμενη κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας θα απαιτήσει ένα νέο κύκλο παρεμβάσεων, με στόχο το περιορισμό της έντασης και της διάρκειας της ύφεσης.

Οι οικονομικές παρεμβάσεις θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα προβλήματα που δημιούργησε η κρίση του κορωνοϊού δεν θα οδηγήσουν σε μόνιμη υποβάθμιση των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας. Δηλαδή, θα πρέπει να αποφευχθεί μια παρατεταμένη αύξηση της ανεργίας, μια συνεχιζόμενη κάμψη των επενδύσεων και μια νέα γενιά μη εξυπηρετούμενων δανείων. Επιπλέον, οι παρεμβάσεις θα πρέπει να στοχεύουν στη δημιουργία μιας πιο ανθεκτικής και εξωστρεφούς οικονομίας με έμφαση σε δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας και ειδικευμένης εργασίας. Παράλληλα, θα πρέπει να ενισχυθούν οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης προκειμένου να διασφαλιστεί η γρήγορη επιστροφή στην αγορά εργασίας των εργαζομένων που θα βρεθούν στην ανεργία λόγω της κρίσης του κορωνοϊού.

Ένα ζήτημα που δεν έχει συζητηθεί αρκετά, αφορά το επιπρόσθετο κόστος που προκαλούν οι παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας που κατέθεσε η κυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το άμεσο δημοσιονομικό βάρος των μέτρων που έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα, χωρίς τις εγγυήσεις, φτάνει τα 10 δις ευρώ, δηλαδή 5,35% του ΑΕΠ. Με δεδομένες τις σχετικές υποθέσεις για το μέγεθος της ύφεσης (-4,7% στο βασικό σενάριο) το πρωτογενές αποτέλεσμα του 2020 αναμένεται να διαμορφωθεί σε έλλειμμα 1,9% του ΑΕΠ και το χρέος σε 188,8% του ΑΕΠ.

Η δημοσιονομική ισορροπία αναμένεται να αποκατασταθεί όταν η οικονομία επανέλθει στα κανονικά της επίπεδα. Ωστόσο, το αυξημένο δημόσιο χρέος δεν θα εξαλειφθεί αυτόματα με την επιστροφή σε πρωτογενή πλεονάσματα. Αυτό με τη σειρά του θέτει δύο κρίσιμα ζητήματα.

Το πρώτο είναι ότι δύσκολα μπορεί να προβλεφθεί ο χρόνος που θα χρειαστεί αυτή η επαναφορά του λόγου χρέους προς ΑΕΠ στα προ κορωνοϊού επίπεδα, στο μεσοδιάστημα της οποίας η χώρα θα βρεθεί εκτεθειμένη στις αβεβαιότητες των διεθνών αγορών. Για αυτόν τον λόγο θα πρέπει να διασφαλιστεί, κυρίως από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δυνατότητα χρηματοδοτικής στήριξης των πιο ευάλωτων χωρών και να δοθεί επαρκής χρόνος ώστε να αποκαταστήσουν τη δημοσιονομική τους ισορροπία με ομαλό τρόπο.

Το δεύτερο – και κρίσιμότερο – ζήτημα είναι ότι αυτό το αυξημένο χρέος θα πρέπει να πληρωθεί από δημόσιους πόρους επιβαρύνοντας, σε τελική ανάλυση, τους πολίτες της χώρας. Η κατανομή αυτού του βάρους, είτε μεταξύ κοινωνικών ομάδων είτε μεταξύ γενεών, θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ανοιχτού και ειλικρινούς δημόσιου διαλόγου ώστε να χαραχθεί μια κοινώς αποδεκτή δημοσιονομική στρατηγική για τα επόμενα χρόνια.

Summary

In the first quarter of 2020, the early effects of the COVID-19 pandemic on the global and Greek economies were recorded. Greece's currently available macroeconomic and fiscal data have not yet captured the full economic impact of the pandemic. However, the full impact is expected to unfold over the next quarters. The data so far show a decline in inflation and a widening deficit in the current account balance. Labour market data are not available beyond February, but job market flows for March and April record a dramatic decline in hiring, which is expected to raise the unemployment rate in the coming months. Short-term indicators, especially those related to expectations, such as the Economic Sentiment Index and the PMI, have also shown significant deterioration.

Fiscal data for the first quarter suggest a shortfall of 1.3 billion euros year-on-year, which is expected to widen in the coming months. However, there are some positive developments, such as the removal of the 3.5% primary surplus target, the non-inclusion of all budget expenditures in the definition of the primary surplus, and the successful access to international capital markets, with the issuance of a seven-year bond and T-bills at relatively low yields. The achievements manifest that the Greek economy largely retains its credibility among international investors and that the Greek government maintains full access to foreign borrowing, aided by the participation of Greek government bonds in the new ECB Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP).

The COVID-19 pandemic seems to be entering a phase of recession, with most countries around the world gradually opening up economic activities and lifting lockdown measures. At the same time, the first phase of the "emergency" financial interventions, that temporarily covered income losses of employees and businesses, is being concluded. However, the impending downturn in economic activity will require a new round of interventions aimed at reducing the intensity and duration of the recession.

Economic interventions should ensure that the problems created by the COVID-19 crisis will not lead to a permanent fall of the country's potential output. That is, a prolonged rise in unemployment, a continuing decline in investment and a new generation of non-performing loans should be avoided. In addition, the interventions should aim at creating a more resilient and export-oriented economy with an emphasis on high value-added activities and skilled labour. At the same time, active employment policies need to be strengthened to ensure a speedy return to the labour market for workers who found themselves unemployed due to the COVID-19 crisis.

An issue that has not been much discussed concerns the additional costs generated by pandemic driven interventions. According to the stability programme submitted by the Greek Government to the European Commission, the direct budgetary impact of the measures taken so far, excluding state guarantees, reaches 10 billion euros, or 5.35% of GDP. Given the relevant forecast for the size of the recession (-4.7% in the basic scenario) the primary balance of 2020 is expected to be in deficit by 1.9% of GDP and public debt to reach 188.8% of GDP.

The fiscal balance is expected to be restored when the economy returns to normal. However, the public debt increase will not be automatically eliminated by returning to primary surpluses. This in turn raises two critical issues.

The first is the inability to predict the time it will take for this debt-to-GDP ratio to return to pre-COVID-19 crisis levels. In the meantime, the country will find itself exposed to the uncertainties of international markets. That is why it is necessary, especially on the part of the European Union, to provide both adequate financial support to the most vulnerable countries and ample time for the smooth restoration of their fiscal balance.

The second - and most critical - issue is that the increased debt will have to be paid for by public resources, ultimately by the taxpayer. The sharing of this burden, either between social groups or between generations, should be the subject of an open and honest public dialogue in order to come up with a commonly accepted fiscal strategy for the coming years.

1. Μακροοικονομικές εξελίξεις

1.1. Διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον

Ο κόσμος άλλαξε δραματικά το πρώτο τρίμηνο του 2020. Η πανδημία του κορωνοϊού COVID-19 έχει επιφέρει και συνεχίζει να επιφέρει υψηλό και συνεχώς αυξανόμενο ανθρώπινο και οικονομικό κόστος παγκοσμίως. Ωστόσο, δεν είναι γνωστή ούτε η ένταση, ούτε και η διάρκεια αυτής της διαταραχής, συνεπώς είναι πρόωρο να προβλέψει κανείς με σχετική βεβαιότητα τις ανθρώπινες απώλειες και το οικονομικό κόστος σε ετήσια βάση. Ακόμα δυσκολότερο είναι να προβλέψει κανείς τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες αφού δεν γνωρίζουμε σε ποιο βαθμό οι σημερινές καταστάσεις θα επηρεάσουν μελλοντικές οικονομικές συμπεριφορές.

Σύμφωνα με πρόσφατες προβλέψεις του ΔΝΤ (WEO, Απρίλιος 2020) αναμένεται απότομη συρρίκνωση της παγκόσμιας οικονομίας λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού στο -3,0% το 2020, πολύ μεγαλύτερη από ότι κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008-09. Με το βασικό σενάριο να υποθέτει ότι η πανδημία θα εξασθενίσει το δεύτερο εξάμηνο του 2020, τα μέτρα περιορισμού θα σταματήσουν σταδιακά και μαζί με την βοήθεια των μέτρων στήριξης της οικονομίας, ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας αναμένεται να αυξηθεί στο 5,8% το 2021 καθώς θα ομαλοποιείται η οικονομική δραστηριότητα.

Η δυναμική της παγκόσμιας ανάπτυξης διαφοροποιείται μεταξύ των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών. Σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις του βασικού σεναρίου του ΔΝΤ (WEO, Απρίλιος 2020), στις αναπτυγμένες χώρες ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ από 1,7% το 2019 προβλέπεται να μειωθεί στο -6,1% το 2020 και να αυξηθεί στο 4,5% το 2021. Για την οικονομία των ΗΠΑ, ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί από 2,3% το 2019 στο -5,9% το 2020 και να αυξηθεί στο 4,7% το 2021. Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ της Ιαπωνικής οικονομίας προβλέπεται να μειωθεί από 0,7% το 2019 στο -5,2% το 2020 και να αυξηθεί στο 3,0% το 2021. Στην Ευρωζώνη, ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί από 1,2% το 2019 στο -7,5% το 2020 και να αυξηθεί στο 4,7% το 2021.

Για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί από 3,7% το 2019 στο -1,0% το 2020 και να αυξηθεί στο 6,6% το 2021. Ο ρυθμός ανάπτυξης της κινέζικης οικονομίας προβλέπεται να μειωθεί από 6,1% το 2019 στο 1,2% το 2020 και να αυξηθεί στο 9,2% το 2021. Ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας της Ινδίας προβλέπεται να μειωθεί από 4,2% το 2019 στο 1,9% το 2020 και να αυξηθεί στο 7,4% το 2021.

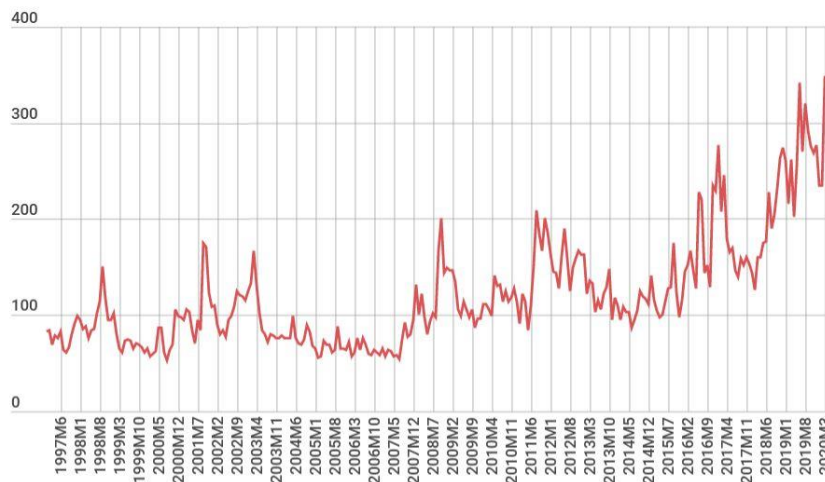
Σε πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ για την αξιολόγηση του αρχικού αντίκτυπου των περιοριστικών μέτρων στην οικονομική δραστηριότητα, αναφέρεται ότι οι συνέπειες στο ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ θα εξαρτηθούν από πολλούς παράγοντες, όπως η διάρκεια των περιοριστικών μέτρων στη λειτουργία των εμπορικών δραστηριοτήτων, η έκταση της μείωσης της ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες και η αποτελεσματικότητα των μέτρων στήριξης της οικονομίας μέσω της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής.

Ωστόσο, είναι σαφές ότι ο αντίκτυπος της διακοπής της οικονομικής δραστηριότητας θα αποδυναμώσει σημαντικά τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης των οικονομιών. Το μέγεθος της εκτιμώμενης μείωσης του ΑΕΠ είναι τέτοιο που ισοδυναμεί με μείωση του ετήσιου ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ έως και 2 ποσοστιαίες μονάδες για κάθε μήνα που συνεχίζουν να ισχύουν τα αυστηρά μέτρα περιορισμού της οικονομικής δραστηριότητας. Εάν η διακοπή της οικονομικής δραστηριότητας συνεχιστεί για τρεις μήνες, χωρίς άλλους ανασχετικούς παράγοντες, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ θα μπορούσε να είναι μεταξύ 4-6 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερος από ότι θα ήταν διαφορετικά.

Οι Εαρινές Προβλέψεις (Μάιος 2020) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ρυθμό ανάπτυξης της Ευρωζώνης, λαμβάνοντας υπόψιν τις επικαιροποιημένες εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, αναθεωρούνται άρδην τόσο για το 2020 όσο και για το 2021 σε σύγκριση με τις Χειμερινές Προβλέψεις (Φεβρουάριος 2020) και συγκεκριμένα προβλέπεται ύφεση -7,7% το 2020 (από μεγέθυνση 1,2% στις Χειμερινές Προβλέψεις) και ρυθμός μεγέθυνσης 6,3% το 2021 (από 1,2% στις Χειμερινές Προβλέψεις). Τα προσωρινά στοιχεία πρώτου τριμήνου 2020 που ανακοίνωσε η Eurostat κατέγραψαν ύφεση -3,2% για την Ευρωζώνη και -2,6% για την Ε.Ε. σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2019.

Σημαντική αύξηση κατέγραψε και ο δείκτης αβεβαιότητας παγκόσμιας οικονομικής πολιτικής (Global Economic Policy Uncertainty, GEPU) που διαμορφώθηκε σε ιστορικά υψηλά επίπεδα τον Μάρτιο του 2020, ως συνέπεια της αλματώδους εξάπλωσης της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19.

Διάγραμμα 1 Δείκτης αβεβαιότητας διεθνούς οικονομικής πολιτικής (GEPU)

● Δείκτης Αβεβαιότητας Διεθνούς Οικονομικής Πολιτικής

Οι οικονομίες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης θα αντιμετωπίσουν στο προσεχές διάστημα έναν συνδυασμό προκλήσεων και αβεβαιοτήτων λόγω της

πανδημίας αλλά και των γενικότερων γεωπολιτικών ανακατατάξεων που θα επιταχυνθούν λόγω της πανδημίας.

Μεγάλες αβεβαιότητες περιβάλλουν σχεδόν κάθε πτυχή της πανδημίας:

- Την ανάπτυξη και διαθεσιμότητα σε μεγάλα τμήματα του πληθυσμού αξιόπιστων τεστ αντισωμάτων.
- Την ικανότητα των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης να αντιμετωπίσουν την πανδημία.
- Τον χρόνο που θα απαιτηθεί για την ανάπτυξη ασφαλών, αποτελεσματικών εμβολίων.
- Την διάρκεια και αποτελεσματικότητα των περιοριστικών μέτρων και άλλων στρατηγικών μετριασμού και περιορισμού της εξάπλωσης.
- Τον βραχυπρόθεσμο οικονομικό αντίκτυπο της πανδημίας και των πολιτικών αντιπαραθέσεων που αναπόφευκτα θα προκληθούν.
- Την ταχύτητα της ανάκαμψης καθώς η πανδημία υποχωρεί.
- Τη διάρκεια ισχύος των δημοσιονομικών και νομισματικών παρεμβάσεων.
- Τον βαθμό στον οποίο θα συνεχιστούν οι μεταβολές που προκαλούνται από την πανδημία στην οικονομική συμπεριφορά.
- Το ενδεχόμενο επανεμφάνισης της πανδημίας με την ίδια ή και με μεγαλύτερη ένταση τον Οκτώβριο ή και το επόμενο έτος.

Ακόμα και μετά την υποχώρηση της πανδημίας ή/και με την εύρεση κατάλληλου φαρμάκου-εμβολίου, οι οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας δεν θα εξαλειφθούν αυτόματα. Στις περιπτώσεις μεγάλων διαταραχών, οι οικονομικές και κοινωνικές συμπεριφορές σπάνια επιστρέφουν γρήγορα στις πρωτύρες «φυσιολογικές» συνθήκες.

Παρά τον παγκόσμιο χαρακτήρα της πανδημίας, η διεθνής συνεργασία μάλλον υποβαθμίστηκε αντί να αναβαθμιστεί, καθώς οι εθνικές κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν την κρίση μεμονωμένα (χαρακτηριστικό παράδειγμα η διακοπή χρηματοδότησης του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας από τις ΗΠΑ). Ακόμη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου η περιφερειακή ενοποίηση έχει σημειώσει μεγάλη πρόοδο τις τελευταίες δεκαετίες, οι χώρες έκλεισαν τα σύνορά τους, ενώ χώρες όπως η Ιταλία και η Ισπανία έμειναν τελείως αβοήθητες από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ τόσο σε υγειονομικό υλικό όσο και σε οικονομική βοήθεια τουλάχιστον μέχρι και την κορύφωση της εξάπλωσης της πανδημίας στις χώρες αυτές. Χαρακτηριστική σε αυτό το πλαίσιο ήταν και η απόφαση του γερμανικού συνταγματικού δικαστηρίου που αμφισβήτησε τη νομιμότητα του νέου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού της ΕΚΤ. Μετά από μια περίοδο γενικής προόδου προς την περιφερειακή ολοκλήρωση και την παγκόσμια συνεργασία στα τέλη του εικοστού και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, οι ενδείξεις από την αντιμετώπιση της πανδημίας συνηγορούν περισσότερο στην επιβράδυνση και ενδεχόμενη αντιστροφή αυτής της τάσης και ενισχύουν την πεποίθηση ότι επιστρέφουμε σε έναν κόσμο ισχυροποίησης των εθνικών κρατών.

1.2. Εγχώριο περιβάλλον

Προβλέψεις για την Ελληνική Οικονομία

Η πανδημία του κορωνοϊού COVID-19 και οι εξαιρετικά δυσμενείς επιπτώσεις της στην παγκόσμια οικονομία θα επιφέρουν σημαντική ύφεση της ελληνικής οικονομίας το 2020.

Σύμφωνα με την Ειδική Έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού για τις Οικονομικές Συνέπειες του COVID-19 (Απρίλιος 2020) αναμένεται μεγάλη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας το 2020 και σημαντική επιδείνωση του δημοσιονομικού αποτελέσματος και του δημόσιου χρέους. Οι προβλέψεις οικονομικής μεγέθυνσης υποθέτοντας δημοσιονομική επέκταση 10 δις και τρία σενάρια για την ταχύτητα επαναφοράς αναπαράγονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1 Προβλέψεις βασικών μεγεθών για το 2020 (δημοσιονομική επέκταση 10 δις)

	ΑΕΠ	Ανεργία	Πρωτογενές αποτέλεσμα	Δημόσιο Χρέος
	% μεταβολή	% εργατικού δυναμικού	% ΑΕΠ	% ΑΕΠ
Προβλέψεις πριν την πανδημία	2,1	16,0	4,4	175,0
Σενάριο γρήγορης επαναφοράς	-4,4	26,0	-2,4	188,3
Σενάριο μέτριας επαναφοράς	-8,5	31,0	-4,5	191,9
Σενάριο αργής επαναφοράς	-9,4	31,2	-4,6	192,7

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σταθερότητας που υπέβαλλε η κυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η πρόβλεψη για τον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ το 2020 είναι -4,7% (5,1% για το 2021), η ανεργία θα φτάσει το 19,9% (16,4% το 2021), το πρωτογενές αποτέλεσμα θα καταγράψει έλλειμμα -1,9% του ΑΕΠ (πλεόνασμα 2,5% το 2021) και το δημόσιο χρέος θα φτάσει το 188,8% του ΑΕΠ (176,8% το 2021). Οι προβλέψεις αυτές είναι σχετικά κοντά στο σενάριο της γρήγορης επαναφοράς των αντίστοιχων δικών μας, με εξαίρεση το ποσοστό ανεργίας. Το τελευταίο θα εξαρτηθεί από το βαθμό που τα μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων θα έχουν ως αυστηρή προϋπόθεση τη διατήρηση του υφιστάμενων θέσεων εργασίας. Αν αυτή η προϋπόθεση διατηρηθεί, η αύξηση της ανεργίας θα προέλθει περισσότερο από τη μείωση των προσλήψεων και λιγότερο από την αύξηση των απολύσεων, με συνέπεια να περιοριστεί σε χαμηλότερα επίπεδα από εκείνα που προβλέπουμε. Σημειώνουμε επίσης ότι το Πρόγραμμα Σταθερότητας αναφέρει ένα δυσμενές σενάριο ύφεσης -7,9% για το 2020 που αναμένεται να διευρύνει το πρωτογενές έλλειμμα σε -2,8%.

Σύμφωνα με World Economic Outlook του ΔΝΤ (Απρίλιος 2020) η Ελλάδα προβλέπεται να καταγράψει ύφεση -10% το 2020 και μεγέθυνση 5,1% το 2021. Η ανεργία θα αυξηθεί στο 22,3% το 2020, ενώ το 2021 μειώνεται στο 19,0%. Στα δημοσιονομικά μεγέθη που παρουσιάζονται στο Fiscal Monitor, το πρωτογενές αποτέλεσμα του 2020 θα διαμορφωθεί σε έλλειμμα -5,1% του ΑΕΠ και το 2021 θα περιοριστεί οριακά σε έλλειμμα -4,4%. Το δημόσιο χρέος θα φτάσει το 200,8% του ΑΕΠ το 2020 και το 194,8% το 2021.

Σύμφωνα με τις Εαρινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Μάιος 2020), η ελληνική οικονομία θα παρουσιάσει ύφεση -9,7% το 2020, ενώ το 2021 ο ρυθμός μεγέθυνσης προβλέπεται 7,9%. Η ανεργία θα φτάσει το 19,9% το 2020 και το 16,8% το 2021. Το πρωτογενές έλλειμμα του 2020 προβλέπεται -3,6% και -0,6% το 2021 (υποθέτοντας πληρωμές τόκων 2,8% και 2,7% για το 2020 και 2021). Το δημόσιο χρέος θα φτάσει το 196,4% το 2020 και το 182,6% το 2021.

ΑΕΠ και συνιστώσες

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η ελληνική οικονομία παρουσίασε θετικό ρυθμό μεγέθυνσης 1,9% το 2019 σε σχέση με το 2018 (έναντι 1,2% στην Ευρωζώνη), διατηρώντας τη θετική πορεία των προηγούμενων δύο ετών.

Με βάση τα στοιχεία για το τελευταίο τρίμηνο του 2019, η ελληνική οικονομία παρουσίασε θετικό ρυθμό μεγέθυνσης 1,0% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2018 (έναντι 1,0% στην Ευρωζώνη), ωστόσο, σε τριμηνιαία βάση υποχώρησε κατά 0,7%.

Η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας το 2019 (1,9%) με βάση τα ετήσια στοιχεία οφείλεται κυρίως στη θετική συμβολή της Ιδιωτικής Κατανάλωσης (+0,8%), της Δημόσιας Κατανάλωσης (+2,1%), των Επενδύσεων (Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου) (+4,7%), καθώς και των Εξαγωγών (+4,8%). Αντίθετα, η αύξηση των Εισαγωγών (+2,5%) είχε αρνητική συμβολή στον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ.

Πίνακας 2 ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%)

		2017	2018	2019	2019-Q1	2019-Q2	2019-Q3	2019-Q4
Ιδιωτική Κατανάλωση	ετήσια	0,9	1,1	0,8	0,9	0,0	0,6	1,8
	τριμηνιαία				0,5	0,0	0,6	0,7
Δημόσια Κατανάλωση	ετήσια	-0,4	-2,5	2,1	0,5	9,8	0,1	-1,4
	τριμηνιαία				-0,8	6,5	-6,8	0,1
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	ετήσια	9,1	-12,2	4,7	8,4	-5,4	2,7	14,4
	τριμηνιαία				9,1	2,8	-4,5	6,7
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	6,8	8,7	4,8	4,5	5,2	9,2	1,0
	τριμηνιαία				-2,6	3,1	4,4	-3,5

Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	7,1	4,2	2,5	9,8	3,9	-2,8	-0,3
	τριμηνιαία				5,2	-0,6	0,4	-5,0
ΑΕΠ	ετήσια	1,5	1,9	1,9	1,6	2,8	2,3	1,0
	τριμηνιαία				0,2	1,0	0,4	-0,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί και Eurostat

Η αύξηση των επενδύσεων (ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου) συνολικά για το 2019 σε ετήσια βάση οφείλεται κατά κύριο λόγο στις κατηγορίες Κατοικίες (ετήσια αύξηση 11,5%) και Εξοπλισμός μεταφορών (ετήσια αύξηση 37,7%). Αντίθετα, οι κατηγορίες επενδύσεων που παρουσίασαν αρνητική μεταβολή ήταν τα Αγροτικά προϊόντα (ετήσια μείωση 3,5%) και οι Άλλες κατασκευές (ετήσια μείωση 5,1%).

Αναφορικά με τους βραχυχρόνιους δείκτες, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (Economic Sentiment Indicator, ESI) διαμορφώθηκε στις 99,3 μονάδες τον Απρίλιο του 2020, αισθητά μειωμένος σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2019 (110,4), και επίσης μειωμένος σε σχέση με τον ESI του αντίστοιχου μήνα του 2019 (102,0). Ο Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής παρουσίασε τον Μάρτιο του 2020 αύξηση κατά 0,6% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2019, κυρίως εξαιτίας της αύξησης κατά 2,0% του Δείκτη Μεταποίησης. Τέλος, ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη Μεταποίηση (PMI) διαμορφώθηκε στις 29,5 μονάδες τον Απρίλιο του 2020, αισθητά χαμηλότερα σε σύγκριση με τον Μάρτιο του 2020 (42,5). Βασικός παράγοντας της υποχώρησης του δείκτη ήταν η εντονότερη συρρίκνωση της παραγωγής στον ελληνικό μεταποιητικό τομέα που έχει καταγραφεί σε διάστημα 21 ετών (από την αρχή συλλογής στοιχείων τον Μάιο του 1999).

Ο σημαντικότερος εξωγενής κίνδυνος για την ελληνική οικονομία συνδέεται με την εξέλιξη της πανδημίας καθώς στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε κλάδους που επηρεάζονται έντονα από τα περιοριστικά μέτρα (μεταφορές, τουρισμό, εμπόριο, εστίαση, ψυχαγωγία, εφοδιαστικές αλυσίδες) και οι επιπτώσεις θα φανούν στη δυνατότητα των επιχειρήσεων και νοικοκυριών που δραστηριοποιούνται σε αυτούς τους κλάδους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Ο παγκόσμιος χαρακτήρας της οικονομικής κρίσης θα μειώσει τα εισοδήματα στους εμπορικούς εταίρους της Ελλάδας και κατά συνέπεια θα μειώσει τον εγχώριο ρυθμό μεγέθυνσης μέσω της μείωσης των εξαγωγών. Αν μάλιστα ο προστατευτισμός των εσωτερικών βιομηχανιών από τις χώρες της ΕΕ ενταθεί, τότε η αρνητική εξέλιξη των ελληνικών εξαγωγών στην ΕΕ θα είναι ακόμη μεγαλύτερη. Η γενικότερη οικονομική επιβράδυνση, η μεγάλη αβεβαιότητα που επικρατεί και η περιορισμένη ρευστότητα με την σειρά τους θα προκαλέσουν αύξηση στο πριμ κινδύνου (risk premium) για την πραγματοποίηση μιας επένδυσης μειώνοντας τις επενδύσεις και συνεπώς μειώνοντας ακόμα περισσότερο τον εγχώριο ρυθμό μεγέθυνσης. Επιπλέον, η αστάθεια στις διεθνείς κεφαλαιαγορές και η αύξηση της αποστροφής κινδύνου των διεθνών επενδυτών θα μπορούσε να αντιστρέψει την συνεχιζόμενη υποχώρηση (μέχρι και το ξέσπασμα της πανδημίας) του κόστους δανεισμού για το Ελληνικό Δημόσιο και συνακόλουθα για τον ιδιωτικό τομέα. Ο κίνδυνος αυτός αφορά κατά κύριο λόγο την περίοδο μετά την ολοκλήρωση του νέου έκτακτου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας της ΕΚΤ. Σημαντικός επίσης είναι ο κίνδυνος επιδείνωσης του

προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων λόγω της κρίσης του κορωνοϊού, αφού περιορίζει την ικανότητά του τραπεζικού συστήματος να χρηματοδοτήσει τις επενδύσεις και να στηρίξει την πραγματική οικονομία.

Ρευστότητα

Ο συνολικός δανεισμός του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά) από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα συνεχίζει την καθοδική του πορεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Μάρτιο του 2020 το υπόλοιπο των δανείων ήταν 147,3 δις ευρώ, μειωμένο κατά 14,6 δις ευρώ (-9,0%) σε ετήσια βάση και κατά 6,5 δις ευρώ (-4,2%) σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο 2019.

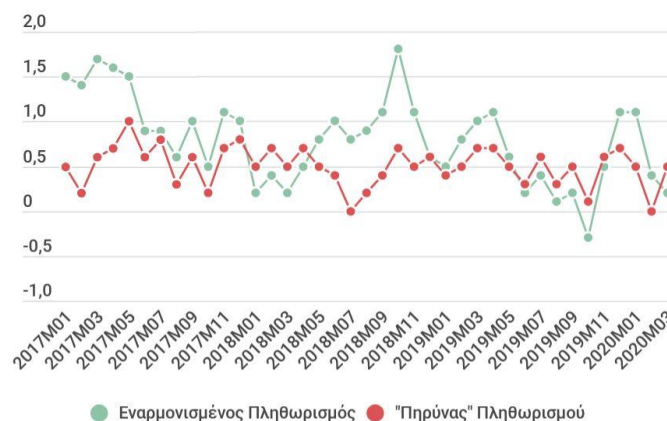
Αναφορικά με τις καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφουν το ποσό των 145,1 δις ευρώ τον Μάρτιο του 2020, αυξημένες κατά 11,8 δις ευρώ (8,9%) σε ετήσια βάση και αυξημένες κατά 1,97 δις ευρώ (1,4%) σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2019.

Οι ακαθάριστες ροές νέων δανείων (δηλαδή, το σύνολο δανείων τακτής λήξης χωρίς την αφαίρεση των αποπληρωμών εκ μέρους των δανειοληπτών) αυξήθηκαν τον Μάρτιο του 2020 (2.709 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 που διαμορφώθηκαν στα 1.705 εκατ. ευρώ). Τα νέα δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις αυξήθηκαν (από 1.315 εκατ. ευρώ σε 2.335 εκατ. ευρώ) ενώ τα άλλα νέα δάνεια (στεγαστικά, καταναλωτικά, ελεύθεροι επαγγελματίες) μειώθηκαν ελαφρώς (από 390 εκατ. ευρώ σε 374 εκατ. ευρώ).

Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) ανήλθε τον Μάρτιο του 2020 στο 0,2% σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, μειωμένος τόσο σε σχέση με τον Μάρτιο του 2019 (1,0%) όσο και σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (0,4%).

Διάγραμμα 2 Πληθωρισμός εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού

Ο «πυρήνας» του πληθωρισμού (δεν περιλαμβάνει την ενέργεια και τα μη επεξεργασμένα τρόφιμα), παραμένει χαμηλός στο 0,5% τον Μάρτιο του 2020 αν και αυξημένος σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (0,0). Στην Ευρωζώνη, ο εναρμονισμένος δείκτης αυξήθηκε σε ετήσια βάση τον Μάρτιο του 2020 κατά 0,7%, ενώ ο «πυρήνας» του πληθωρισμού διαμορφώθηκε σε 1,2%.

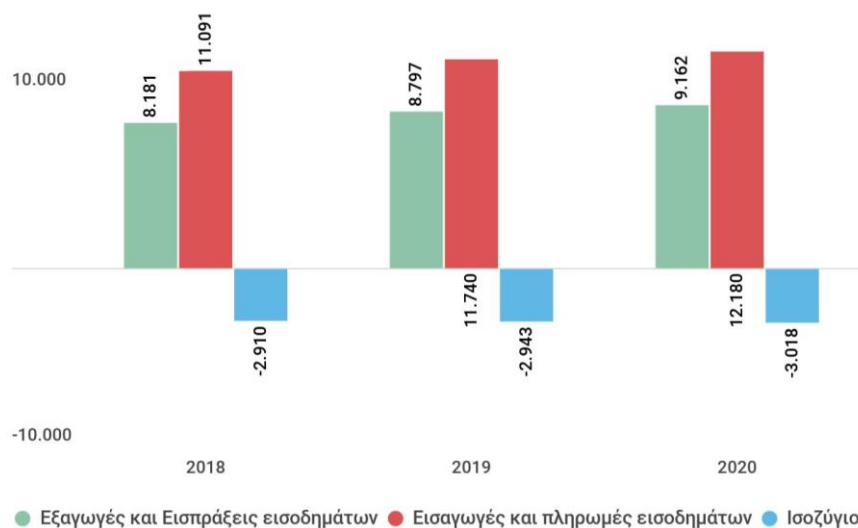
Εξωτερικός τομέας

Στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2020, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε επιδείνωση κατά 230 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019.

Η αύξηση του ελλείμματος οφείλεται στην αύξηση των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (3,7% το 2020 έναντι 5,9% το 2019), ενώ επιβραδύνθηκε και ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (4,1% το 2020 έναντι 7,5% το 2019).

Οι εισπράξεις εισοδημάτων (πρωτογενών και δευτερογενών) μειώθηκαν κατά 3,1% το δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2020, ενώ κατά την ίδια περίοδο του 2019 είχαν καταγράψει ρυθμό μεταβολής -6,4%. Οι πληρωμές εισοδημάτων αυξήθηκαν κατά 4,0% το δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2020 ενώ κατά την ίδια περίοδο του 2019 είχαν καταγράψει ρυθμό μεταβολής 2,7% (σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2018).

Διάγραμμα 3 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου, σε εκατ. ευρώ

Ειδικά για τον μήνα Φεβρουάριο του 2020, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε κατά 122,2 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση, εξέλιξη που οφείλεται κυρίως στην αύξηση του ελλείμματος στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών (κατά 198,9 εκατ. ευρώ) και στην μείωση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων

(κατά 88,3 εκατ. ευρώ αντίστοιχα), ενώ το ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων βελτιώθηκε (κατά 164,9 εκατ. ευρώ).

Ανεργία

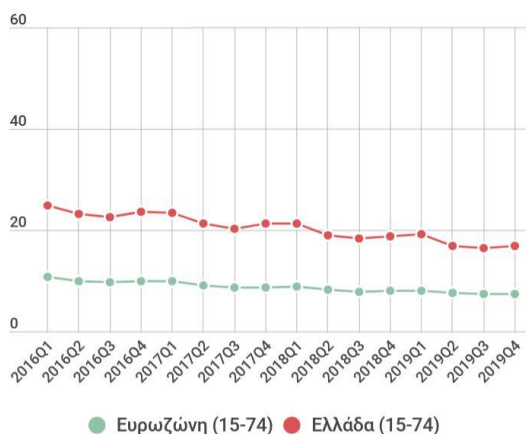
Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα το τέταρτο τρίμηνο του 2019 διαμορφώθηκε στο 16,8%, μειωμένο σε ετήσια βάση από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2018 (18,7%), αλλά αυξημένο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (16,4%).

Στην Ευρωζώνη, το ποσοστό ανεργίας το τέταρτο τρίμηνο του 2019 διαμορφώθηκε στο 7,4%, αυξημένο κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα σε τριμηνιαία βάση και μειωμένο κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες σε ετήσια βάση.

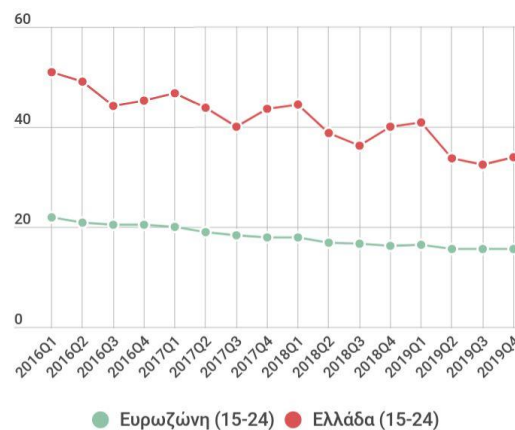
Σύμφωνα με την Μηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Φεβρουάριο του 2020 διαμορφώθηκε σε 16,1% έναντι 18,4% τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους και 16,2% τον Ιανουάριο του 2020. Ο αριθμός των ανέργων τον Φεβρουάριο του 2020 ανήλθε σε 745.948 άτομα, μειωμένος κατά 125.419 άτομα σε σχέση με τον Φεβρουάριο του 2019 (-14,4%) και κατά 13.527 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2020 (-1,8%).

Διάγραμμα 4 Ποσοστό ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη

4A Ανεργία στο σύνολο του πληθυσμού (15-74 ετών)

4B Ανεργία στους νέους (15-24 ετών)

Η ανεργία στους νέους κάτω των 25 ετών αυξήθηκε στο 34,0% το τέταρτο τρίμηνο του 2019 από 32,4% το τρίτο τρίμηνο του 2019, παρουσιάζοντας, όμως μείωση σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2018 (40,0%). Το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωζώνη το τέταρτο τρίμηνο του 2019 ήταν 15,5%, αμετάβλητο σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2019, αλλά μειωμένο σε ετήσια βάση (16,3% το τέταρτο τρίμηνο του 2018). Επιπλέον, σύμφωνα με τη Μηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ η ανεργία των νέων κάτω των 25 ετών στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε 35,6% τον Φεβρουάριο του 2020 έναντι 36,5% τον Φεβρουάριο του 2019.

Με βάση τα ετήσια στοιχεία της Eurostat το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε από 19,3% το 2018 σε 17,3% το 2019. Το αντίστοιχο μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη το 2019 ήταν 7,6% (από 8,2% το 2018). Η ανεργία στους νέους κάτω των 25 ετών ήταν 35,2% το 2019, μειωμένη από το 39,9% το 2018. Τα αντίστοιχα ποσοστά στην Ευρωζώνη ήταν 15,7% το 2019 και 16,9% το 2018. Συμπερασματικά, η ανεργία συνεχίζει την αποκλιμάκωσή της από το 2014, ωστόσο παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα καθώς η μείωσή της γίνεται με σαφώς αργότερο ρυθμό από εκείνο της αύξησής της κατά την περίοδο 2009-2013.

Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τριμηνιαίας Έρευνας Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ για το τέταρτο τρίμηνο του 2019, η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,8% (68,1 χιλ. άτομα) σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, και μειώθηκε κατά 1,8% (70,1 χιλ. άτομα) σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.

Με βάση τα μηνιαία στοιχεία το σύνολο των απασχολούμενων τον Φεβρουάριο του 2020 ανήλθε σε 3.888.595 άτομα, αριθμός αυξημένος κατά 14.451 άτομα σε σχέση με τον Φεβρουάριο του 2019 (0,4%) και μειωμένος κατά 28.467 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2020 (0,7%).

Η μερική και η προσωρινή απασχόληση αυξήθηκαν στο τέταρτο τρίμηνο του 2019. Πιο συγκεκριμένα, η μερική απασχόληση διαμορφώθηκε στο 9,4% του συνόλου της απασχόλησης (έναντι 9,1% στο τέταρτο τρίμηνο του 2018) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωζώνη είναι 21,4% (έναντι 21,3% πέρσι). Η προσωρινή απασχόληση αύξησε το ποσοστό της στο 12,4% του συνόλου των μισθωτών (έναντι 10,6% στο τέταρτο τρίμηνο του 2018), ενώ στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 15,7% (έναντι 16,2% πέρσι).

Ροές μισθωτής εργασίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας που τηρούνται στο σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, το πρώτο τετράμηνο του 2020 καταγράφηκαν 512.791 προσλήψεις και 539.940 αποχωρήσεις διαμορφώνοντας ένα αρνητικό ισοζύγιο 27.149 θέσεων μισθωτής εργασίας (από θετικό ισοζύγιο 159.775 στο πρώτο τετράμηνο του 2019). Ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι η κατάρρευση των προσλήψεων στους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο. Η μερική (και εκ περιτροπής) απασχόληση αντιστοιχούσε στο 52,5% των νέων προσλήψεων για την ίδια περίοδο του 2020, ελαφρώς μειωμένη σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 (53,9%).

Αμοιβές

Με βάση στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ο (εποχικά διορθωμένος) Δείκτης Μισθολογικού Κόστους στο σύνολο της οικονομίας¹ παρουσιάζει μείωση κατά 0,1% το τέταρτο τρίμηνο του 2019 σε

---

¹ Περιλαμβάνει τους τομείς Β έως Σ της Στατιστικής Ταξινόμησης των Οικονομικών Δραστηριοτήτων ΣΤΑΚΟΔ 08/NACE Rev. 2. Δεν περιλαμβάνονται ο πρωτογενής τομέας και οι δραστηριότητες των νοικοκυριών.

σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2018, έναντι ετήσιας αύξησης 5,0% κατά την αντίστοιχη σύγκριση του 2018 με το 2017.

Διαθέσιμο εισόδημα

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τους τριμηνιαίους μη χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς θεσμικών τομέων (για το τέταρτο τρίμηνο του 2019) το διαθέσιμο εισόδημα του τομέα των νοικοκυριών και των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά (ΜΚΙΕΝ) (S.1M) αυξήθηκε κατά 0,2% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, από 30,26 δις ευρώ σε 30,31 δις ευρώ.

[κενή σελίδα]

2. Δημοσιονομικές εξελίξεις

2.1. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα Ελλάδας 2019

Το επίσημο δημοσιονομικό αποτέλεσμα (ισοζύγιο) της Γενικής Κυβέρνησης για το 2019 σε όρους ESA 2010 διαμορφώθηκε στα 2.745 εκατ. ευρώ, ή 1,5% του ΑΕΠ. Το πρωτογενές αποτέλεσμα (χωρίς τους τόκους δημοσίου χρέους) διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα 8.250 εκατ. ευρώ, ή 4,4% του ΑΕΠ σε όρους ESA. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας το πρωτογενές ισοζύγιο διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα 6.557 εκατ. ευρώ, ή 3,5% του ΑΕΠ.

Πίνακας 3 Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα ΓΚ 2019, ΔΥΕ Απρίλιος 2020

	εκατ. ευρώ	% ΑΕΠ
Έσοδα	89.480	47,7
Δαπάνες	86.735	46,3
Ενοποιημένοι τόκοι ΓΚ	5.505	2,9
Ισοζύγιο ΓΚ κατά ESA (2010)	2.745	1,5
Πρωτογενές ισοζύγιο ΓΚ κατά ESA 2010	8.250	4,4
Προσαρμογές ενισχυμένης εποπτείας (-)	1.693	0,9
Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ σύμφωνα με την μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας	6.557	3,5
Στόχος ενισχυμένης εποπτείας	6.561	3,5
Δημοσιονομικό Περιθώριο (+) ή κενό (-)	-4	0,0
Χρέος ΓΚ	331.063	176.6
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)	187.456	

Πηγή: [ΕΛΣΤΑΤ](#), [Eurostat](#), ΓΛΚ

Η επίτευξη πλεονάσματος στο ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (1,5% του ΑΕΠ) για τέταρτο συνεχόμενο έτος δείχνει ότι η δημοσιονομική σταθερότητα έχει επιτευχθεί με διατηρήσιμο τρόπο. Επιπλέον, παρότι το άμεσο αποτέλεσμα της δημοσιονομικής προσαρμογής ήταν η αφαίρεση πόρων από την ιδιωτική οικονομία, η βελτίωση της εμπιστοσύνης που προκάλεσε συνεισέφερε στην επικράτηση γενικότερων συνθηκών ομαλότητας που ωφέλησε εμμέσως και την ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα.

2.2. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα χωρών Ευρωζώνης 2019

Συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης (βλ. παρακάτω Πίνακα **Σφάλμα! Το αρχείο προέλευσης της αναφοράς δεν βρέθηκε.**), το πρωτογενές πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης στην Ελλάδα το 2019 εκτιμάται ως το υψηλότερο στην Ευρωζώνη, αποτυπώνοντας τη σημαντική δημοσιονομική πρόοδο που επιτεύχθηκε στη χώρα.

Οι χώρες με τη χειρότερη δημοσιονομική επίδοση σε όρους πρωτογενούς πλεονάσματος ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2019 είναι η Γαλλία (-1,6%), ακολουθούμενη από την Ισπανία (-0,5%)

και την Εσθονία (-0,3%). Στο σύνολο της Ευρωζώνης, το πρωτογενές αποτέλεσμα κατά ESA ως ποσοστό του ΑΕΠ διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα 1,0%.

Όσον αφορά το συνολικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα (ισοζύγιο) ως ποσοστό του ΑΕΠ (κατά ESA) για το 2019, η Ελλάδα βρίσκεται στην τέταρτη θέση στην Ευρωζώνη (1,5%), με τα υψηλότερα πλεονάσματα να καταγράφονται στο Λουξεμβούργο (2,2%), στην Κύπρο (1,7%) και στην Ολλανδία (1,7%). Στο σύνολο της Ευρωζώνης, το συνολικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα ως ποσοστό του ΑΕΠ διαμορφώθηκε σε έλλειμμα -0,6% του ΑΕΠ.

Τέλος, το ακαθάριστο χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα μειώθηκε από το 181,2% το 2018² στο 176,6% το 2019 και παραμένει το υψηλότερο στην Ευρωζώνη ακολουθούμενο από το αντίστοιχο της Ιταλίας (134,8%) και της Πορτογαλίας (117,7%). Οι χώρες της Ευρωζώνης με το μικρότερο ακαθάριστο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι η Εσθονία (8,4%), ακολουθούμενη από το Λουξεμβούργο (22,1%) και την Λιθουανία (36,3%). Στο σύνολο της Ευρωζώνης, το ακαθάριστο δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε από το 85,8% το 2018 (87,8% το 2017) στο 84,1% το 2019.

Πίνακας 4 Πρωτογενές ισοζύγιο, ισοζύγιο και ακαθάριστο χρέος Γενικής Κυβέρνησης χωρών Ευρωζώνης, κατά ESA, ΔΥΕ, % του ΑΕΠ, 2019

Χώρα	Πρωτογενές ισοζύγιο ΓΚ, ΔΥΕ (% του ΑΕΠ)	Ισοζύγιο ΓΚ, ΔΥΕ (% του ΑΕΠ)	Ακαθάριστο Χρέος ΓΚ, ΔΥΕ (% του ΑΕΠ)
Ελλάδα	4,4	1,5	176,6
Κύπρος	4,2	1,7	95,5
Πορτογαλία	3,2	0,2	117,7
Λουξεμβούργο	2,5	2,2	22,1
Ολλανδία	2,5	1,7	48,6
Γερμανία	2,2	1,4	59,8
Σλοβενία	2,2	0,5	66,1
Αυστρία	2,1	0,7	70,4
Μάλτα	1,9	0,5	43,1
Ιταλία	1,8	-1,6	134,8
Ιρλανδία	1,7	0,4	58,8
Λιθουανία	1,2	0,3	36,3
Ευρωζώνη	1,0	-0,6	84,1
Λετονία	0,5	-0,2	36,9
Βέλγιο	0,1	-1,9	98,6
Σλοβακία	-0,1	-1,3	48,0
Φινλανδία	-0,2	-1,1	59,4
Εσθονία	-0,3	-0,3	8,4
Ισπανία	-0,5	-2,8	95,5
Γαλλία	-1,6	-3,0	98,1

Πηγή: Eurostat

² Το ακαθάριστο χρέος ΓΚ ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα αυξήθηκε από το 176,2% το 2017 στο 181,2% το 2018 (κυρίως λόγω του πρόσθετου δανεισμού για τη δημιουργία του ταμειακού αποθέματος "cash buffer").

2.3. Δημοσιονομικά στοιχεία Ιανουαρίου - Μαρτίου 2020

Σύμφωνα με την εκτίμηση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές το πρώτο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου του 2020 εμφανίζεται μικρότερο κατά 1.287 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Ο Κρατικός Προϋπολογισμός παρουσιάζει μειωμένο ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα κατά 948 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2019. Στην πλευρά των εσόδων, εμφανίζονται μειωμένα τα μη φορολογικά και μη τακτικά έσοδα κατά 729 εκατ. ευρώ και τα φορολογικά έσοδα κατά 81 εκατ. ευρώ, ενώ τα έσοδα του ΠΔΕ εμφανίζονται αυξημένα κατά 24 εκατ. ευρώ.

Στην πλευρά των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού παρατηρείται αύξηση κατά 172 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2019, η οποία αποδίδεται στην αύξηση των δαπανών ΠΔΕ κατά 264 εκατ. ευρώ καθώς και αύξηση των δαπανών για τόκους κατά 107 εκατ. ευρώ, ενώ οι Πρωτογενείς δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού μειώθηκαν κατά 199 εκατ. ευρώ.

Αναφορικά με τους υπόλοιπους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης, τα Νομικά Πρόσωπα εμφανίζουν αυξημένα έσοδα κατά 94 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 57 εκατ. ευρώ, καταλήγοντας σε ένα ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα αυξημένο κατά 38 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2019. Η αύξηση των εσόδων των Νομικών Προσώπων οφείλεται κατά κύριο λόγο στις αυξημένες μεταβιβάσεις από τον Κρατικό Προϋπολογισμό κατά 132 εκατ. ευρώ.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης καταγράφουν αυξημένα έσοδα κατά 89 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 106 εκατ. ευρώ, με συνέπεια το πρωτογενές πλεόνασμά τους να είναι μειωμένο κατά 17 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2019. Η αύξηση των εσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης οφείλεται κυρίως στις αυξημένες μεταβιβάσεις από τον Κρατικό Προϋπολογισμό κατά 82 εκατ. ευρώ και στα αυξημένα λοιπά έσοδα (πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών) κατά 50 εκατ. ευρώ (το στοιχείο αυτό δεν φαίνεται στη συνοπτική ταξινόμηση του πίνακα που ακολουθεί).

Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης καταγράφουν αυξημένα έσοδα κατά 55 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 523 εκατ. ευρώ, με συνέπεια την μείωση του πρωτογενούς πλεονάσματός τους κατά 468 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2019. Η αύξηση των εσόδων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης οφείλεται κυρίως στις αυξημένες ασφαλιστικές εισφορές κατά 112 εκατ. ευρώ.

Τέλος, η μεγαλύτερη αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης κατά 413 εκατ. ευρώ το πρώτο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου του 2020 έναντι μικρότερης αύξησης κατά 178 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019 είχε περισσότερο αρνητική επίπτωση στο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης το πρώτο τρίμηνο του 2020.

Έκθεση Α τριμήνου 2020

Πίνακας 5 Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης Ιανουαρίου – Μαρτίου, σε εκατ. ευρώ

	2019	2020	Διαφορά
Κρατικός Προϋπολογισμός			
Καθαρά Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού	11.986	11.103	-882
Φορολογικά Έσοδα	10.500	10.419	-81
Μη Φορολογικά και μη Τακτικά Έσοδα	1.565	836	-729
Επιστροφές φόρων	962	1.058	96
Έσοδα ΠΔΕ	882	906	24
Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	12.754	12.926	172
Πρωτογενείς δαπάνες τακτικού	9.998	9.800	-199
Τόκοι	2.211	2.317	107
Δαπάνες ΠΔΕ	545	809	264
Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού	1.443	494	-948
Νομικά Πρόσωπα εκτός Κρατικού Προϋπολογισμού			
Έσοδα	2.232	2.326	94
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>1.349</i>	<i>1.481</i>	<i>132</i>
Δαπάνες	2.141	2.198	57
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>37</i>	<i>37</i>	<i>0</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Νομικών προσώπων	127	165	38
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)			
Έσοδα	1.333	1.422	89
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>765</i>	<i>848</i>	<i>82</i>
Δαπάνες	1.135	1.241	106
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>12</i>	<i>11</i>	<i>0</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΤΑ	210	193	-17
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)			
Έσοδα	10.104	10.159	55
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>4.384</i>	<i>4.330</i>	<i>-54</i>
Δαπάνες	9.366	9.889	523
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΚΑ	739	271	-468
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης			
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης (μη ενοποιημένο)	2.519	1.123	-1.395
Ενδοκυβερνητικοί τόκοι	-276	-349	-72
Επίπτωση μεταβολής ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων	-178	-413	-235
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP	0	-251	-251
Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	-908	-2	906
Προσαρμογές αναδρομικών αποδοχών	240	0	-240
Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές	1.397	110	-1.287

Πηγή: Εκτέλεση προϋπολογισμού Κράτους και Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμήσεις ΓΠΚΒ

Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις

Τα στοιχεία του Κρατικού προϋπολογισμού προέρχονται από το μηνιαίο δελτίο εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού ενώ τα στοιχεία των λοιπών υποτομέων της Γενικής Κυβέρνησης από το μηνιαίο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης όπως δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών. Σημειώνεται ότι το δελτίο εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού έχει αλλάξει από τον Ιανουάριο του 2019 στα πρότυπα του νέου Λογιστικού Σχεδίου.

Υπάρχουν δύο ιδιαιτερότητες στη χρήση των δελτίων για τις ανάγκες του παρόντος πίνακα. Η πρώτη αφορά το ταμειακό αποτέλεσμα του κράτους στο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης που δεν είναι ίδιο με εκείνο που δημοσιεύεται στο δελτίο του Κράτους (βλ. προσαρμογές στη σελίδα 29 του Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Για λόγους απλούστευσης, τα ταμειακά στοιχεία που παρουσιάζουμε προέρχονται από το δελτίο του Κράτους όπως εμφανίζεται στο στοιχείο 3 του πίνακα 1 (βλ. και πληροφοριακά στοιχεία του πίνακα 1 για το πρωτογενές αποτέλεσμα κρατικού προϋπολογισμού) και περιλαμβάνουν την επίπτωση του προγράμματος εξόφλησης υποχρεώσεων παρελθόντων ετών και εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης. Επιπρόσθετα, δεν περιλαμβάνουμε τα έσοδα από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) στα μη Φορολογικά και μη Τακτικά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού, αλλά τα εμφανίζουμε ως ξεχωριστή κατηγορία εσόδων.

Η δεύτερη αφορά τους ενδοκυβερνητικούς τόκους, δηλαδή τους τόκους που καταβάλλει το κράτος στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης που κατέχουν κρατικούς τίτλους – κυρίως *repos*. Αυτοί έχουν μεν εξουδετερωθεί από το πρωτογενές αποτέλεσμα του κράτους (αφού συμπεριλαμβάνονται στις δαπάνες για τόκους), παραμένουν όμως στα έσοδα των υποτομέων. Το ύψος τους ισούται με το άθροισμα των πρωτογενών αποτελεσμάτων των επιμέρους υποτομέων, μείον το ενοποιημένο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης (βλ. σελ. 2 Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Στον πίνακά μας η ενοποίηση των ενδοκυβερνητικών τόκων γίνεται μαζί με τις υπόλοιπες τελικές προσαρμογές.

Οι υπόλοιπες προσαρμογές είναι η μεταβολή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης (προσεγγιστικό μέγεθος για τη μεταβολή των απλήρωτων υποχρεώσεων), τα έσοδα από ANFAs και SMPs (περιλαμβάνονται κατά ESA αλλά εξαιρούνται από τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας) και οι πωλήσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων³ (υπολογίζονται κατά ESA αλλά εξαιρούνται με τη σύμβαση ενισχυμένης εποπτείας).

Μια επιπλέον προσαρμογή για το τρέχον έτος με τίτλο «Προσαρμογές αναδρομικών» ύψους 240 εκατ. ευρώ αφορά την καθαρή επίπτωση από τις αναδρομικές αποδοχές των

---

³ Οι αποκρατικοποιήσεις έχουν ιδιαίτερη δημοσιονομική μεταχείριση. Αν πρόκειται για χρηματοοικονομικές συναλλαγές, όπως η αγοραπωλησία μετοχών, τότε δεν καταγράφονται καθόλου στο αποτέλεσμα. Αν πρόκειται για πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, όπως ακίνητα, τότε καταγράφονται στο αποτέλεσμα κατά ESA αλλά όχι στο αποτέλεσμα της ενισχυμένης εποπτείας. Αν τέλος, πρόκειται για έσοδα από εκμετάλλευση δημόσιων περιουσιακών στοιχείων με διατήρηση της ιδιοκτησίας από το κράτος, δηλαδή παραχωρήσεις, τότε καταγράφονται και στο αποτέλεσμα κατά ESA και στο αποτέλεσμα της ενισχυμένης εποπτείας. Ωστόσο, το αντίτιμο της παραχώρησης δεν καταγράφεται εξολοκλήρου στο έτος είσπραξης, αλλά κατανέμεται στα έτη διάρκειας της παραχώρησης με όρους παρούσας αξίας, δηλαδή τα ποσά στα πρώτα έτη είναι σχετικά χαμηλά και αυξάνονται στα επόμενα.

ειδικών μισθολογίων που καταβλήθηκαν το 2019 αλλά επιβαρύνουν δημοσιονομικά το 2018 σε δεδουλευμένους όρους. Το ακαθάριστο ποσό είναι 324 εκατ. ευρώ αλλά 80 περίπου εκατ. ευρώ αφορούν κρατήσεις ασφαλιστικών εισφορών.

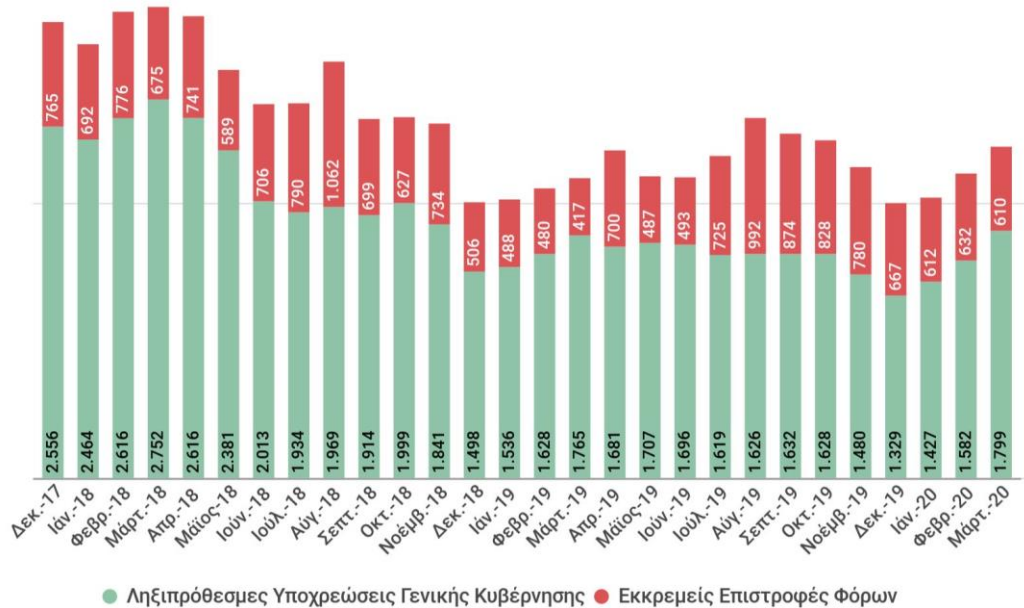
Σημειώνεται, τέλος, ότι το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα με Προσαρμογές που παρουσιάζουμε είναι μια εκτίμηση που διευκολύνει τη σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (που έχει υπολογιστεί με την ίδια μεθοδολογία) και επιτρέπει την παρακολούθηση της δημοσιονομικής πορείας κατά το τρέχον έτος. Τονίζουμε, ωστόσο, ότι δεν είναι συγκρίσιμο με το αποτέλεσμα που δημοσιεύει η ΕΛΣΤΑΤ ακολουθώντας τη μεθοδολογία ESA ούτε με εκείνο που δημοσιοποιεί το ΓΛΚ ακολουθώντας τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας. Αυτά τα τελευταία είναι τα μόνα επίσημα αποτελέσματα και περιλαμβάνουν επιπλέον προσαρμογές όπως η χρονική μεταχείριση επιμέρους φορολογικών εσόδων, ο υπολογισμός clawback/rebate, η διαφορά πληρωμών από φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών, η διαφορά εισπράξεων από αιτήματα πληρωμής (claims) ΠΔΕ, τα οριστικά στοιχεία μεταβολής των απλήρωτων υποχρεώσεων και εκκρεμών επιστροφών φόρων κ.λπ., οι οποίες απουσιάζουν από τον παραπάνω πίνακα.

2.4. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου

Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του δημοσίου προς τους ιδιώτες διακρίνονται στις ληξιπρόθεσμες δαπάνες για αγορά αγαθών και υπηρεσιών από τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης και στις εκκρεμείς επιστροφές φόρων.

Διάγραμμα 5 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ

Τον Μάρτιο του 2020 καταγράφηκε αύξηση των συνολικών ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου κατά 227 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με τον Μάρτιο του 2019. Ειδικότερα, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές αυξήθηκαν κατά 34 εκατ. ευρώ φτάνοντας τα 1.799 εκατ. ευρώ και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων αυξήθηκαν κατά 193 εκατ. ευρώ φτάνοντας τα 610 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ωστόσο ότι σημαντικό μέρος της αύξησης των ληξιπρόθεσμων του πρώτου τριμήνου οφείλεται στις υποχρεώσεις νοσοκομείων και ΕΟΠΥΥ (346 εκατ. ευρώ) που ενδέχεται να συμψηφιστούν με clawback εντός του έτους και να μην επιβαρύνουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα.

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων

Το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο⁴ στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2020, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΑΔΕ, διαμορφώθηκε στα 105,8 δις ευρώ, αυξημένο κατά 1,5 δις ευρώ σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2019 και κατά 204,4 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2019. Η αύξηση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι μέχρι το τέλος του πρώτου τριμήνου οι εκροές από το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, δηλαδή οι εισπράξεις και διαγραφές ληξιπρόθεσμων οφειλών (1,8 δις ευρώ), ήταν λιγότερες από τις εισροές, δηλαδή τη δημιουργία νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών⁵ (2 δις ευρώ).

Ωστόσο, το «πραγματικό» ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, δηλαδή το συνολικό υπόλοιπο μετά την αφαίρεση των οφειλών οι οποίες χαρακτηρίζονται ως ανεπίδεκτες είσπραξης παρουσιάζει μείωση σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους κατά 2,4 δις ευρώ με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στα 83,7 δις ευρώ την 1/4/2020. Επίσης μείωση κατά 414,8 εκατ. ευρώ σημειώνει το «πραγματικό» ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο.

---

⁴ Το «Συνολικό Ληξιπρόθεσμο Υπόλοιπο» περιλαμβάνει τις συσσωρευμένες οφειλές στο τέλος κάθε μήνα αναφοράς, αθροίζοντας το «παλιό» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε στις 30/11 του προηγούμενου έτους, με το «νέο» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε μέχρι τον μήνα αναφοράς και αφαιρώντας εισπράξεις και διαγραφές έναντι «παλιού» και «νέου» ληξιπρόθεσμου χρέους μέχρι τον μήνα αναφοράς.

⁵ Επειδή τα νέα ληξιπρόθεσμα υπολογίζονται στην αρχή του μήνα αναφοράς, ενώ το συνολικό ληξιπρόθεσμο στο τέλος του, ο υπολογισμός του νέου ληξιπρόθεσμου χρέους της περιόδου 1/1/2020-31/3/2020 γίνεται βάσει της ταυτότητας ροών-αποθεμάτων. Επομένως αν εφαρμόσουμε την ταυτότητα $S_2 - S_1 = I - O$, σύμφωνα με την οποία η μεταβολή του αποθέματος (συνολικό ληξιπρόθεσμο) μεταξύ δύο χρονικών στιγμών ισούται με τις εισροές (νέο ληξιπρόθεσμο) μείον τις εκροές (εισπράξεις και διαγραφές) στη διάρκεια μεταξύ των δύο χρονικών στιγμών και λύσουμε ως προς τις εισροές, τότε το νέο ληξιπρόθεσμο είναι $105,8 - 105,6 + 1,8 = 2$ δις ευρώ.

Διάγραμμα 6 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων, σε εκατ. ευρώ

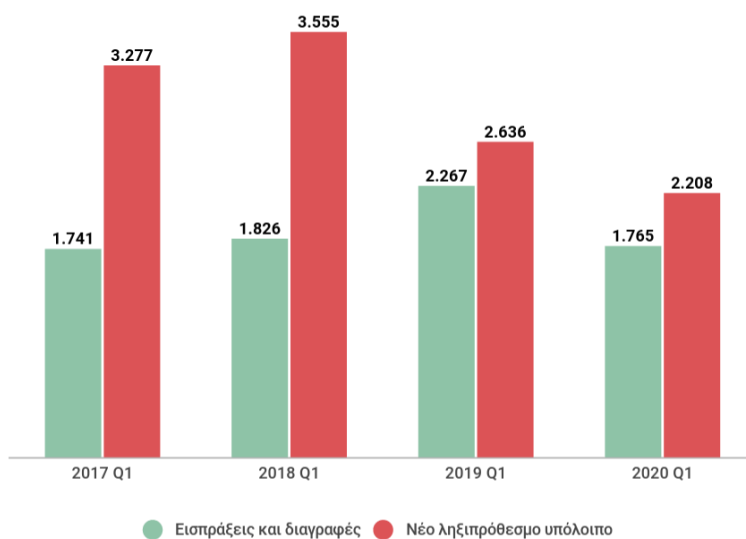
Στα θετικά στοιχεία του πρώτου τριμήνου του 2020 περιλαμβάνεται η περαιτέρω μείωση του ρυθμού δημιουργίας ληξιπρόθεσμων οφειλών, αφού τα νέα ληξιπρόθεσμα της περιόδου 1/12/2019-29/2/2020 ανέρχονται σε 2,2 δις ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 428 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους.

Ωστόσο, σε αυτό το τρίμηνο σημειώνεται μείωση των εκροών από το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, δηλαδή του αθροίσματος των εισπράξεων και των διαγραφών, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Ειδικότερα, το εν λόγω άθροισμα διαμορφώθηκε στα 1,8 δις ευρώ παρουσιάζοντας μείωση κατά 502 εκατ. ευρώ σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2019, γεγονός που οφείλεται τόσο στην μείωση των διαγραφών κατά 356,2 εκατ. ευρώ όσο και στη μείωση των εισπράξεων επί των συνολικών ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά 145,8 εκατ. ευρώ.

Η μείωση των εισπράξεων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην επίδραση των μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων του κορωνοϊού COVID-19 σε ορισμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και ειδικότερα στην παράταση της προθεσμίας και στην αναστολή καταβολής των βεβαιωμένων οφειλών και των δόσεων ρυθμίσεων ή διευκολύνσεων τμηματικής καταβολής βεβαιωμένων οφειλών. Χαρακτηριστικό είναι ότι τον Μάρτιο του 2020 οι εισπράξεις έναντι παλαιού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου παρουσιάζονται μειωμένες κατά 88,7 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους.

Παράλληλα διαπιστώνεται περιορισμένη μείωση του νέου ληξιπρόθεσμου υπολοίπου της περιόδου 1/3/2020-31/3/2020 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους κατά 47,9 εκατ. ευρώ, η οποία οφείλεται εν μέρει στα ανωτέρω μέτρα που αφορούν ορισμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας.

Διάγραμμα 7 Εισπράξεις-διαγραφές και νέα ληξιπρόθεσμα, σε εκατ. ευρώ

Επιπλέον το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο που έχει ενταχθεί σε ρύθμιση διαμορφώθηκε κατά το πρώτο τρίμηνο του 2020 στο 6% (το οποίο αντιστοιχεί σε 6,3 δις ευρώ), δηλαδή στο ίδιο περίπου επίπεδο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, αλλά σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους (προσέγγιζε το 3,3% την 1/4/2019), γεγονός που οφείλεται στη σημαντική ένταξη ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2019 στη διαδικασία ρύθμισης που προέβλεπε ο ν.4611/2019.

Αναφορικά με τον συνολικό αριθμό των οφειλετών, στο τέλος του πρώτου τριμήνου του τρέχοντος έτους παρατηρείται αύξηση κατά 16.823 πρόσωπα (φυσικά και νομικά) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στους 3.956.921 οφειλέτες. Η αύξηση του αριθμού των οφειλετών παρατηρείται κυρίως στην κατηγορία με χρέη μικρότερα από 50 ευρώ, καθώς προστέθηκαν σε ετήσια βάση 44.027 οφειλέτες εκ των οποίων οι 23.891 έχουν χρέη μικρότερα από 1 ευρώ (το σύνολο των τελευταίων είναι 402.715).

Αντίθετα, αξιόλογη μείωση κατά 22.051 πρόσωπα παρατηρείται στον αριθμό των οφειλετών με χρέη μεταξύ 500 και 10.000 ευρώ, η οποία συνοδεύεται από μείωση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά 16,8 εκατ. ευρώ. Ωστόσο, η εν λόγω μεταβολή προέρχεται από τους οφειλέτες με χρέη μεταξύ 500 και 5.000 ευρώ, ο αριθμός των οποίων μειώθηκε κατά 23.160 πρόσωπα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019, ενώ σημαντική ήταν και η μείωση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σε αυτό το εύρος οφειλής (26,2 εκατ. ευρώ).

Παράλληλα, μείωση του αριθμού των οφειλετών σημειώθηκε στην κατηγορία οφειλής μεταξύ 50 και 500 ευρώ (κατά 13.392 οφειλέτες), η οποία οδήγησε σε μείωση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά 8,4 εκατ. ευρώ.

Ενδιαφέρον είναι επίσης ότι το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 πηγάζει από τους οφειλέτες με ύψος οφειλής άνω του 1 εκατ. ευρώ (αύξηση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σε αυτήν την κατηγορία κατά 850,7 εκατ. ευρώ), ο αριθμός των οποίων σημείωσε μικρή αύξηση κατά 229 πρόσωπα. Ωστόσο, η συγκεκριμένη αύξηση του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου προέρχεται από τους οφειλέτες με εύρος οφειλής μεταξύ 1 εκατ. και 100 εκατ. ευρώ, οι οφειλές των οποίων αυξήθηκαν κατά 1.093,4 εκατ. ευρώ., με παράλληλη αύξηση του αριθμού των οφειλετών κατά 231 νέα πρόσωπα. Αντίθετα στην κατηγορία άνω των 100 εκατ. ευρώ σημειώθηκε μείωση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά 242,7 εκατ. ευρώ και αντίστοιχος περιορισμός του πλήθους κατά 2 οφειλέτες.

Καθοριστική είναι η συνεισφορά των νομικών προσώπων στην αύξηση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου της κατηγορίας άνω του 1 εκατ. ευρώ, καθώς από αυτά πηγάζει το 85% της αύξησης των ληξιπρόθεσμων οφειλών σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, δηλαδή 721,1 εκατ. ευρώ, ενώ το ύψος του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου τους σε αυτήν την κατηγορία οφειλής άγγιξε κατά το πρώτο τρίμηνο του 2020 τα 61,7 δις ευρώ. Αντίστοιχα το πλήθος των νομικών προσώπων που οφείλουν πάνω από 1 εκατ. ευρώ διαμορφώθηκε στα 5.049, καθώς αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 161 νέα νομικά πρόσωπα.

Πίνακας 6 Κατανομή πλήθους οφειλετών με χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών πρώτο τρίμηνο 2019	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών πρώτο τρίμηνο 2020	Μεταβολή πλήθους οφειλετών
<50	894.614	938.641	44.027
50-500	1.242.395	1.229.003	-13.392
500-10.000	1.504.851	1.482.800	-22.051
10.000-100.000	254.970	261.286	6.316
100.000-1.000.000	35.202	36.896	1.694
>1.000.000	8.066	8.295	229
Σύνολο	3.940.098	3.956.921	16.823

Πηγή: ΑΑΔΕ

Πίνακας 7 Κατανομή ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη Φορολογική Διοίκηση, σε εκατ. ευρώ

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Ληξιπρόθεσμες οφειλές πρώτο τρίμηνο 2019	Ληξιπρόθεσμες οφειλές πρώτο τρίμηνο 2020	Μεταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών
<50	9,4	9,8	0,4
50-500	279,9	271,6	-8,4
500-10.000	3.556,0	3.539,2	-16,8
10.000-100.000	7.017,6	7.236,0	218,5
100.000-1.000.000	9.533,5	9.996,2	462,7
>1.000.000	83.918,8	84.769,5	850,7
Σύνολο	104.315,2	105.822,3	1.507,1

Πηγή: ΑΑΔΕ

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων

Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την [1η Τριμηνιαία Έκθεση Προόδου Έτους 2020 του ΚΕΑΟ](#), το σύνολο των ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών στο τέλος του πρώτου

τριμήνου του 2020 διαμορφώθηκε στα 36.315 εκατ. ευρώ⁶, δηλαδή παρουσίασε αύξηση κατά 932 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ οι κύριες οφειλές αυξήθηκαν κατά 559,7 εκατ. ευρώ.

Η αύξηση των συνολικών οφειλών οφείλεται στις νέες εντάξεις οφειλετών (95,6 εκατ. ευρώ), καθώς και σε νέες οφειλές και στην αύξηση των πρόσθετων τελών για τους οφειλέτες που είναι ήδη ενταγμένοι στο ΚΕΑΟ.

Αύξηση παρουσίασε επίσης ο αριθμός των μητρώων των οφειλετών κατά 10.333 σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των μητρώων με οφειλές σε ασφαλιστικά ταμεία να διαμορφώνεται στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2020 σε 2.017.640 μητρώα. Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης των μητρώων (κατά 9.529) προέρχεται από την κατηγορία οφειλής μεταξύ 10.000 και 100.000 ευρώ, ενώ μείωση κατά 8.067 παρουσιάζει ο αριθμός των μητρώων που αφορά σε οφειλές μέχρι 500 ευρώ.

Σε ετήσια βάση παρατηρείται αύξηση στις συνολικές οφειλές κατά περίπου 957 εκατ. ευρώ. Ωστόσο, η εν λόγω μεταβολή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των πρόσθετων τελών (κατά 762 εκατ. ευρώ), καθώς οι κύριες οφειλές αυξήθηκαν κατά 195 εκατ. ευρώ. Αναλυτικότερα, στην κατηγορία οφειλής μεταξύ 500 και 10.000 ευρώ, στην οποία καταγράφεται το μεγαλύτερο μέρος (59%) των μητρώων, παρατηρείται η μεγαλύτερη αύξηση κύριων οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία (κατά 1.391,2 εκατ. ευρώ). Αντίθετα, στην κατηγορία οφειλής μεταξύ 10.000 και 100.000 ευρώ, στην οποία συγκεντρώνεται περίπου το μισό από το σύνολο των κύριων οφειλών (45%), διαπιστώνεται μείωση του ύψους των κύριων οφειλών (κατά 1.639,4 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 8 Κατανομή πλήθους μητρώων οφειλετών με χρέη προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης⁷

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Πλήθος μητρώων οφειλετών τέταρτο τρίμηνο 2019	Πλήθος μητρώων οφειλετών πρώτο τρίμηνο 2020	Μεταβολή πλήθους μητρώων οφειλετών
<50	87.814	84.739	-3.075
50-500	227.645	222.653	-4.992
500-10.000	1.182.755	1.189.640	6.885
10.000-100.000	463.460	472.989	9.529
100.000-1.000.000	43.691	45.642	1.951
>1.000.000	1.942	1.977	35
Σύνολο	2.007.307	2.017.640	10.333

Πηγή: ΚΕΑΟ

⁶ Οι συνολικές οφειλές περιλαμβάνουν τις κύριες οφειλές ύψους 24.896 εκατ. ευρώ και τα πρόσθετα τέλη ύψους 11.419 εκατ. ευρώ.

⁷ Η μεταβολή του πλήθους των μητρώων οφειλετών εξετάζεται σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, καθώς η αύξηση που διαπιστώνεται σε ετήσια βάση κατά 595.011 μητρώα οφείλεται κατά το μεγαλύτερο μέρος στην ένταξη οφειλών που δημιουργήσαν στον ΕΦΚΑ από το 2017 και μετά ήδη υφιστάμενοι οφειλέτες των τέως Ταμείων (ΟΑΕΕ, ΕΤΑΑ κλπ.) και οι οποίες καταχωρούνται σε νέα μητρώα.

Πίνακας 9 Κατανομή κύριων οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Ληξιπρόθεσμες οφειλές πρώτο τρίμηνο 2019	Ληξιπρόθεσμες οφειλές πρώτο τρίμηνο 2020	Μεταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών
<50	0,8	1,3	0,5
50-500	30,1	46,6	16,5
500-10.000	1.931,1	3.322,3	1.391,2
10.000-100.000	12.804,9	11.165,4	-1.639,4
100.000-1.000.000	5.787,5	5.985,0	197,5
>1.000.000	4.147,2	4.375,8	228,6
Σύνολο	24.701,4	24.896,3	194,9

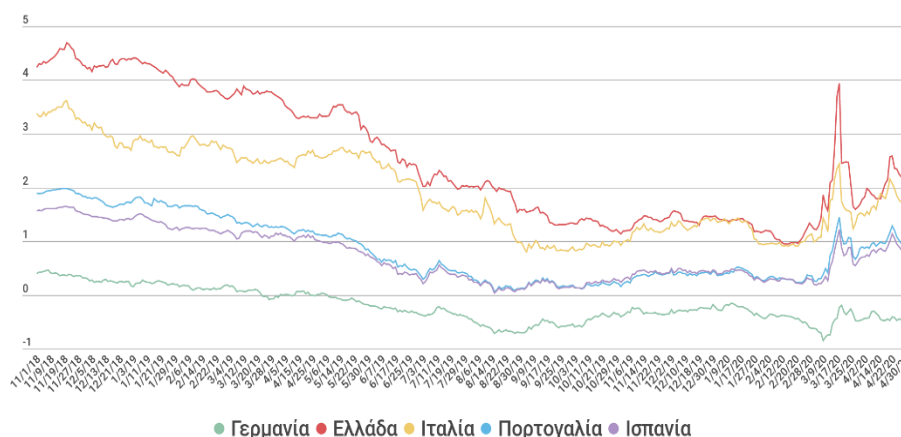
Πηγή: ΚΕΑΟ

2.5. Δημόσιο χρέος

Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων

Παρά τις αβεβαιότητες και τις διακυμάνσεις στις διεθνείς αγορές, οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων του ελληνικού κράτους συνέχιζαν την πτωτική τους πορεία μέχρι και το Φεβρουάριο του 2020, συγκλίνοντας προς τους αντίστοιχους τίτλους των άλλων χωρών της Ευρωζώνης. Ωστόσο, η πτωτική τάση που είχε ξεκινήσει από τον Νοέμβριο του 2018 διακόπηκε απότομα το Μάρτιο του 2020, εξαιτίας της αυξημένης αβεβαιότητας που προκάλεσε η κρίση της πανδημίας, με συνέπεια να αυξηθούν οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων φτάνοντας στα μέσα Μαρτίου (18/3/2020) στο 3,938%. Η επακόλουθη μείωση των αποδόσεων (κυρίως λόγω της ανακοίνωσης του ειδικού προγράμματος της ΕΚΤ) μέχρι και το τέλος Απριλίου του 2020 δεν ήταν ικανή να τις επαναφέρει στα χαμηλά επίπεδα Φεβρουαρίου (η μέση απόδοση τον μήνα Φεβρουάριο διαμορφώθηκε στο 1,07%). Συγκεκριμένα, στο τέλος Απριλίου του 2020 οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων διαμορφώθηκαν κοντά στο 2,17%.

Διάγραμμα 8 Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων

Η διαφορά (spread) των ελληνικών 10ετών τίτλων από τους αντίστοιχους της Ευρωζώνης έχει περιοριστεί τα τελευταία δύο χρόνια. Συγκεκριμένα, η διαφορά από τους γερμανικούς τίτλους από 363,9 μονάδες βάσης στην αρχή του 2018 έχει διαμορφωθεί στις 275,1 στο τέλος Απριλίου του 2020, ενώ η διαφορά από τους πορτογαλικούς τίτλους έχει

διαμορφωθεί στις 134,8 από 209,7 μονάδες βάσης. Η διαφορά από τους ιταλικούς τίτλους έχει μειωθεί από τις 201,1 μονάδες βάσης στην αρχή του 2018 στις 40,2 μονάδες βάσης στο τέλος Απριλίου του 2020, ενώ η διαφορά από τους ισπανικούς τίτλους έχει μειωθεί στις 144,2 μονάδες βάσης από 250,8 στην αρχή του 2018. Ωστόσο, παρά την προαναφερθείσα εξέλιξη των αποδόσεων των τελευταίων δύο ετών, από το Μάρτιο του 2020 και μετά, τα spreads σε σχέση με τα τέλη Ιανουαρίου εμφανίζονται αυξημένα.

Η έκδοση του επταετούς ομολόγου

Παρά τις εξαιρετικά δυσμενείς επιπτώσεις της πανδημίας στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα η πρόσβαση του Ελληνικού Δημοσίου στις διεθνείς αγορές με ευνοϊκούς όρους συνεχίστηκε. Σύμφωνα με τον ΟΔΔΗΧ το ελληνικό δημόσιο άντλησε 2,0 δις ευρώ από την έκδοση επταετούς ομολόγου⁸ με απόδοση 2,013% και κουπόνι 2,0%. Οι προσφορές των επενδυτών (που ξεπέρασαν τους 128) έφτασαν περίπου τα 6 δις ευρώ.

Στη δημοπρασία έντονη ήταν η συμμετοχή των ξένων επενδυτών (76,3%). Οι κυριότερες συμμετοχές είχαν ως εξής: 31,1% από το Ηνωμένο Βασίλειο, 19,9% από ΗΠΑ και Καναδά, 8,2% από Γαλλία, 7,4% από Γερμανία-Αυστρία-Ελβετία, 3,2% από Σκανδιναβικές χώρες, 5,4% από την υπόλοιπη Ευρώπη και 1,2 από τον υπόλοιπο κόσμο. Σχετικά με το είδος των επενδυτών που συμμετείχαν, το 38,5% ήταν Διαχειριστές Κεφαλαίων (Fund Managers), το 33,8% Τράπεζες, το 14% Ασφαλιστικά-Συνταξιοδοτικά Ταμεία, το 12,2% ήταν Hedge funds, το 1,3% CB/IOs και το υπόλοιπο 0,3% άλλοι επενδυτές.

Η έκδοση των εντόκων γραμματίων 13 εβδομάδων

Ενθαρρυντικό ήταν το αποτέλεσμα της δημοπρασίας των εντόκων γραμματίων 13 εβδομάδων, που διενεργήθηκε στις 6 Μαΐου, ύψους 625 εκατ. ευρώ. Η απόδοση διαμορφώθηκε στο 0,28% ελαφρώς μειωμένη από την έκδοση της 8^{ης} Απριλίου (απόδοση 0,29%). Συνολικά υποβλήθηκαν προσφορές ύψους 1.152 εκατ. ευρώ, που υπερκάλυψαν το ζητούμενο ποσό κατά 1,84 φορές και μη ανταγωνιστικές προσφορές ύψους 187,5 εκατομμυρίων ευρώ. Μετά την υποβολή των συμπληρωματικών μη-ανταγωνιστικών προσφορών στη δημοπρασία των Εντόκων Γραμματίων 13 εβδομάδων του Ελληνικού Δημοσίου της 6^{ης} Μαΐου 2020, έγιναν δεκτές προσφορές ονομαστικής αξίας 187,5 εκατομμυρίων ευρώ.

Η έκδοση των εντόκων γραμματίων 26 εβδομάδων

Στις 29 Απριλίου διενεργήθηκε δημοπρασία εντόκων γραμματίων 26 εβδομάδων ύψους 1.000 εκατ. ευρώ. Η απόδοση διαμορφώθηκε στο 0,36%, ελαφρώς αυξημένη από την έκδοση της 1^{ης} Απριλίου (απόδοση 0,30%). Συνολικά υποβλήθηκαν προσφορές ύψους 1.666 εκατ. ευρώ, που υπερκάλυψαν το ζητούμενο ποσό κατά 1,67 φορές. Μετά την υποβολή των συμπληρωματικών μη-ανταγωνιστικών προσφορών στη δημοπρασία των Εντόκων

---

⁸ Ημερομηνία τιμολόγησης 15/4/2020, ημερομηνία διακανονισμού 22/4/2020, ημερομηνία λήξης 22/4/2027, απόδοση 2,013% και κουπόνι 2,0%.

Γραμματίων 26 εβδομάδων του Ελληνικού Δημοσίου της 29^{ης} Απριλίου 2020, έγιναν δεκτές προσφορές ονομαστικής αξίας 300 εκατομμυρίων ευρώ.

3. Διαρθρωτικές εξελίξεις

3.1. Κοινωνική ασφάλιση

Η εκτέλεση του προϋπολογισμού των ασφαλιστικών ταμείων για το πρώτο τρίμηνο του 2020 εμφανίζει μειωμένο πλεόνασμα κατά 74 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019, καθώς τα έσοδα είναι μειωμένα κατά 46 εκατ. ευρώ και οι δαπάνες αυξημένες κατά 28 εκατ. ευρώ.

Ειδικότερα, στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2020, τα έσοδα από εισφορές και ρυθμίσεις οφειλών είναι αυξημένα κατά 67 εκατ. ευρώ και οι μεταβιβάσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό είναι μειωμένες κατά 27 εκατ. ευρώ, ενώ οι εισπράξεις υπέρ τρίτων είναι μειωμένες κατά 5 εκατ. ευρώ και τα άλλα έσοδα μειωμένα κατά 88 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 10 Εκτέλεση προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης, Ιανουάριος – Μάρτιος 2020, σε εκατ. ευρώ

	Α Τρίμηνο 2019	Α Τρίμηνο 2020	Διαφορά
ΕΣΟΔΑ	10.753	10.707	- 46
Εισφορές και ρυθμίσεις οφειλών	3.730	3.797	67
Μεταβιβάσεις από κρατικό προϋπολογισμό	3.427	3.400	- 27
Εισπράξεις υπέρ τρίτων	2.918	2.913	- 5
Άλλα έσοδα	685	597	- 88
ΔΑΠΑΝΕΣ	10.415	10.443	28
Συντάξεις (κύριες και επικουρικές)	7.019	7.087	68
Άλλες παροχές και εφάπαξ	226	184	- 42
Αποδόσεις προς τρίτους	2.907	2.931	24
Άλλες δαπάνες	264	240	- 24
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	338	264	- 74

Σημείωση: Οι μικρές αποκλίσεις στα σύνολα οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις.

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

Οι δαπάνες για την καταβολή συντάξεων (κύριων και επικουρικών) είναι αυξημένες κατά 68 εκατ. ευρώ, οι άλλες παροχές και εφάπαξ μειωμένες κατά 42 εκατ. ευρώ, οι αποδόσεις προς τρίτους είναι αυξημένες κατά 24 εκατ. ευρώ και οι άλλες δαπάνες μειωμένες κατά 24 εκατ. ευρώ.

Στο τέλος Μαρτίου 2020 ο ΕΦΚΑ κατέβαλλε 2.720.453 συντάξεις (που αντιστοιχούν σε 2.467.247 συνταξιούχους), αριθμός μειωμένος σε σχέση με τον Δεκέμβριο 2019 που καταβλήθηκαν 2.722.617 συντάξεις, αλλά και σε σχέση με το Α' τρίμηνο 2019 (2.743.781 συντάξεις).

Ο συνολικός αριθμός των εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης του ΕΦΚΑ (στις οποίες συμπεριλαμβάνονται από τον Ιούνιο 2019 και οι εκκρεμείς συντάξεις του πρώην Δημοσίου

για τις οποίες δεν υπήρχε σαφής πληροφόρηση πριν από τον Ιούνιο 2019) αυξήθηκε στο τέλος Μαρτίου 2020 σε 160.959 από 151.496 στο τέλος Δεκεμβρίου 2019 με εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 360 εκατ. ευρώ από 383 εκατ. ευρώ στο τέλος Δεκεμβρίου 2019. Οι ληξιπρόθεσμες⁹ αιτήσεις κύριας σύνταξης στον ΕΦΚΑ αυξήθηκαν από 93.785 στο τέλος Δεκεμβρίου 2019 (εκτιμώμενη δαπάνη 389 εκατ. ευρώ) σε 105.850 στο τέλος Μαρτίου 2020 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 416 εκατ. ευρώ). Στο ΕΤΕΑΕΠ ο αριθμός των ληξιπρόθεσμων αιτήσεων επικουρικής σύνταξης αυξήθηκε από 44.293 στο τέλος Δεκεμβρίου 2019 σε 47.363 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 63 εκατ. ευρώ) στο τέλος Μαρτίου 2020.

3.2. Τράπεζες

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), οι ελληνικές τράπεζες σημείωσαν πρόοδο στη μείωση των ΜΕΔ, τα οποία διαμορφώθηκαν στο τέλος Δεκεμβρίου 2019 σε 68,5 δις ευρώ, μειωμένα κατά 13,3 δις ευρώ συγκριτικά με το τέλος Δεκεμβρίου 2018 (βλ. παρακάτω Διάγραμμα) και κατά 38,7 δις ευρώ έναντι του Μαρτίου 2016, οπότε είχε καταγραφεί και το υψηλότερο επίπεδο ΜΕΔ. Η υποχώρηση του αποθέματος των ΜΕΔ κατά τη διάρκεια του 2019 οφείλεται κυρίως σε πωλήσεις δανείων ύψους 8,1 δις ευρώ και σε διαγραφές ύψους 4,3 δις ευρώ.

Τον Δεκέμβριο του 2019 ο λόγος των ΜΕΔ¹⁰ προς το σύνολο των δανείων παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο (40,6%). Ως προς τις επιμέρους κατηγορίες χαρτοφυλακίων, ο δείκτης ΜΕΔ διαμορφώθηκε σε 42,4% για το στεγαστικό, 48,6% για το καταναλωτικό και 38,4% για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο. Όσον αφορά την κάλυψη των ΜΕΔ από συσσωρευμένες προβλέψεις, ο σχετικός δείκτης ανήλθε σε 43,9%.

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ για το 2019, ο στόχος για τον δείκτη ΜΕΔ είναι να μειωθεί κάτω του 20% στο τέλος του 2021, με τη συμβολή του σχεδίου “Ηρακλής” (ν. 4649/2019). Ωστόσο, ακόμη και αν επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, ο δείκτης ΜΕΔ των ελληνικών τραπεζών θα παραμείνει πολλαπλάσιος του μέσου όρου της ΕΕ, ο οποίος στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2019 ήταν 3,4%.

---

⁹ Ως ληξιπρόθεσμες χαρακτηρίζονται οι αιτήσεις συνταξιοδότησης που εκκρεμούν για τουλάχιστον 90 ημέρες. Στις ληξιπρόθεσμες αυτές αιτήσεις δεν περιλαμβάνονται εκείνες που αφορούν και συνταξιοδότηση με διεθνείς κανόνες.

¹⁰ Τα στοιχεία αφορούν σε εντός ισολογισμού δάνεια (προ προβλέψεων) των Ελληνικών εμπορικών και συνεταιριστικών τραπεζών που λειτουργούσαν στην υπό μελέτη περίοδο. Στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) περιλαμβάνονται δάνεια με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών και δάνεια αβέβαιης είσπραξης χωρίς τη ρευστοποίηση εξασφάλισης, ανεξαρτήτως ημερών καθυστέρησης. Δεν περιλαμβάνονται “ανοίγματα” σε χρεωστικά μέσα εκτός δανείων ούτε στοιχεία εκτός ισολογισμού (π.χ. εγγυητικές επιστολές).

Διάγραμμα 9 Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε δις ευρώ

3.3. Αποκρατικοποιήσεις

Το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων του ΤΑΙΠΕΔ αναμένεται να επηρεαστεί σημαντικά το 2020 (με την προσωρινή αναστολή ορισμένων αποκρατικοποιήσεων) λόγω των δυσμενών συνεπειών που επέφερε στην εγχώρια οικονομία η πανδημία του κορωνοϊού COVID-19. Δοθέντων αυτών και σύμφωνα με τις επίσημες ανακοινώσεις του Ταμείου τον Μάιο του 2020 υπήρξε η ακόλουθη εξέλιξη:

- Υπεγράφη η σύμβαση παραχώρησης του δικαιώματος χρήσης και εκμετάλλευσης της μαρίνας Αλίμου για 40 χρόνια στην εταιρεία «Άκτωρ Παραχωρήσεις Α.Ε.» έναντι τιμήματος 57,5 εκατ. ευρώ (σε όρους καθαρής παρούσας αξίας). Η συνολική αξία της συμφωνίας υπερβαίνει τα 177 εκατ. ευρώ και περιλαμβάνει το εφάπαξ καταβλητέο ποσό κατά την έναρξη της παραχώρησης, την ετήσια αμοιβή παραχώρησης και ποσοστό επί των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων της μαρίνας. Η εταιρεία «Άκτωρ Παραχωρήσεις Α.Ε.» θα υλοποιήσει εντός της επόμενης πενταετίας επενδύσεις τη τάξης των 50 εκατ. ευρώ, μέσω των οποίων η μαρίνα Αλίμου θα εκσυγχρονισθεί και θα μετατραπεί σε τουριστικό λιμένα.